

+ EDUCACIÓ

Escola la Maquinista

Barcelona - Sant Andreu

EXPERIÈNCIES D'OPORTUNITATS EDUCATIVES

EDUCACIÓ
360
A TEMPS COMPLET

1ª edició: febrer 2018

Edició: Fundació Jaume Bofill

Autoria: Clàudia Vallvé, Claudia Viñas - Xarxa de consultors

Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat

Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement - Compartir igual (by-sa) - Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades, la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

ESCOLA LA MAQUINISTA

INFORMACIÓ BÀSICA

Descripció sintètica de l'experiència

Escola amb una metodologia de treball a través de comissions mixtes, molt vinculada amb la filosofia de les Comunitats d'Aprenentatge, i que ha estat la impulsora, juntament amb la comunitat educativa del districte de Sant Andreu, del projecte +Educació. Es tracta d'un projecte que cerca la participació activa i cooperació entre centres educatius, famílies i agents de l'entorn en un projecte educatiu compartit.

Àmbit educació a temps complet

- Enriquiment temps lectiu
- Integració temps no lectiu
- Connexió escola-entorn
- Innovació educativa

Àmbit territorial

- Municipi
- Àmbit supramunicipal

Nivell educatiu

- Educació infantil (0-2 anys)
- Educació primària primer cicle (3 - 6 anys)
- Educació primària segon cicle (6 - 11 anys)
- ESO (12 - 15 anys)
- Formació post- obligatòria (> 16 anys)
- Formació d'adults

DESCRIPCIÓ

Principals característiques

L'escola la Maquinista és un centre d'Educació Infantil i Primària de recent creació amb un projecte innovador compartit entre els centres educatius de l'entorn. Es tracta del **projecte +Educació**, que seguint la metodologia de les Comunitats d'aprenentatge, busca sumar la participació i col·laboració entre totes les persones de la comunitat per tal d'incrementar les oportunitats educatives per a tothom.

El projecte contribueix a la creació de **processos participatius** que generin cohesió entre persones, comunitats i escoles tot emprenent activitats conjuntes d'interès compartit. Es tracta del trasllat dels objectius particulars de cada centre educatiu al d'un objectiu més ampli que impliqui a tota la comunitat.

La participació en el projecte té **2 elements claus**:

- La creació d'un **vinde i coresponsabilitació amb el procés educatiu**: una tasca compartida entre tota la comunitat: família, escola i entorn
- **L'empoderament i treball col·laboratiu** de les persones que hi formen part

En aquest projecte participen:

- Les Escoles bressol municipals El caminet del Besòs i Les Quatre Torres
- Les escoles públiques Bernat Boïl, Baró de Viver, La Maquinista i Sant Pere Nolasc
- L'escola concertada l'Esperança
- L'Institut Dr. Puigvert
- CRP Sant Andreu
- La Universitat de Barcelona
- Grup de Recerca Fòrum IDEA de la Universitat Autònoma de Barcelona

El tret distintiu del Projecte +Educació en relació a l'Educació a Temps Complet en l'àmbit **no lectiu** és la **Universitat del temps lliure**, un projecte innovador, inspirat en la *Children's University*¹, que té per objectiu principal **connectar els infants i les famílies amb els recursos culturals de l'entorn**, i contribuir a un lleure de qualitat per a tothom.

El Projecte s'impulsa des dels centres educatius de manera col·laborativa amb les entitats de l'entorn i amb les universitats que fan l'acompanyament i participen al llarg de tot el projecte.

Els **destinatari**s del projecte són tots els infants i famílies de la comunitat.

---

1 Més informació a: <http://www.childrensuniversity.co.uk>

Procés d'implementació

L'Escola la Maquinista va néixer l'any 2008 liderada per un equip de mestres que van apostar per un plantejament de funcionament del centre innovador quant a metodologia, les Comunitats d'Aprenentatge. Tot inspirar-se en part de la seva metodologia, l'Escola no es va vincular al Projecte Comunitats d'Aprenentatge ja que l'equip de mestres va considerar que es tractava d'un projecte que havia d'ésser pensat, compartit, i emprès per a tota la comunitat, i no una decisió únicament de claustre.

Així mateix, fruit de la voluntat d'un equip de mestres molt vinculades amb les idees i metodologia de les Comunitats d'aprenentatge, van engegar l'Escola amb una organització molt centrada en el treball col·laboratiu, a través de comissions mixtes de treball.

Després de 4 anys de funcionament, l'any 2012, l'Escola es va plantejar la conversió a Comunitat d'Aprenentatge, però arran del contacte amb l'Escola Bernat de Boïl i Baró de Viver, escoles de l'entorn d'alta complexitat que també volien esdevenir Comunitats d'Aprenentatge, es plantejaven la creació d'un projecte conjunt: comissions mixtes compartides i plantejament d'objectius comuns entre els tres centres. Neix, aleshores, el projecte +Educació.

El projecte +Educació presenta la mateixa forma que les Comunitats d'Aprenentatge però a gran escala. A més dels tres centres educatius, es convida a participar al projecte a les Escoles Bressol de l'entorn i a l'Institut Dr. Puigvert, centres que es van anar adherint progressivament.

En el Primer Plenari del Projecte els diferents centres educatius es van conèixer i van presentar quins eren els seus objectius (somnis en termes de Comunitats d'Aprenentatge) del seu centre en concret. A partir d'aquests objectius es van cercar els interessos comuns entre els centres i es van crear les comissions mixtes de treball compartides, formades per famílies i mestres dels diferents centres.

Paral·lelament, i arran del projecte *La Universitat dels Nens* presentat en el Congrés Internacional de Lideratge per l'Aprenentatge, la comissió impulsora del projecte +Educació proposa la iniciativa de **La Universitat del Temps Lliure**, un projecte compartit entre centres educatius, famílies i entitats de l'entorn.

Funcionament del Programa

La **Universitat del Temps Lliure** consisteix en un **projecte d'activitats de lleure en família** en què l'Escola actua com a l'element de connexió dels infants, les famílies amb el seu entorn. L'Escola actua com a **motor d'estimulació de la participació** dels infants i famílies, a través

d'un passaport d'activitats en què es presenten totes les activitats de lleure que ofereixen les entitats del barri al llarg de l'any.

Aquestes activitats tenen lloc en horari no lectiu i dies festius i són gestionades per entitats i equipaments culturals del barri. Es tracta d'activitats de **caràcter puntual**. L'objectiu fonamental és que els infants i famílies coneguin les entitats de l'entorn i tinguin l'oportunitat de vincular-s'hi si ho desitgen. Les activitats que s'ofereixen són per a totes les franges d'edat, dels 0-6, 6-12, 12-18, així com activitats per a totes les edats.

Les activitats són sempre en família i per a la seva participació s'utilitza el passaport que s'ofereix des del centre educatiu, en què l'entitat emet un segell conforme s'ha realitzat l'activitat.

Els infants i famílies que hagin participat en un mínim de 10 activitats es graduen en un acte que té lloc a la Universitat de Barcelona a final de curs.

Es tracta d'**activitats gratuïtes**, que, en el seu origen només arribaven a un públic molt específic, infants de famílies de classe mitjana, i que a través de la difusió i promoció des dels centres educatius les activitats es **democratitzen** i arriben a l'àmplia diversitat d'infants i famílies. El ventall d'activitats és molt divers: des de Espai nadó, tallers de dansa, cinefòrums, concerts, activitats esportives, tallers TIC, tallers de manualitat, etc.

Agents implicats

L'Impulsor del projecte +Educació és la Comissió Impulsora, que engloba a *representats dels centres educatius –equip directiu i/o mestres, representants de les AMPA dels centres educatius, dues figures de la Universitat de Barcelona i la Universitat Autònoma respectivament, i representants de les entitats de l'entorn implicades*. El rol d'aquesta comissió és la d'impulsar els dos plenaries del projecte, a inici i final de curs.

En aquests plenaries es creen les comissions de treball, que seran els agents que treballaran cadascun dels objectius definits pels centres educatius. Aquestes comissions estan formades per famílies i mestres dels diferents centres educatius participants al projecte.

Concretament, les comissions de treball existents dins el projecte +Educació són:

- **Universitat del Temps Lliure**
- Comunicació
- Brigades Compartides
- Educació i Famílies

Posant el focus en el programa "Universitat del Temps Lliure", la **comissió Universitat del Temps Lliure** té el rol d'assegurar la difusió de les activitats de lleure en família a les famílies de cada centre educatiu, la gestió de les inscripcions a les activitats, la comunicació amb les

entitats de l'entorn, i el seguiment i actualització de les activitats que van sorgint al llarg del curs.

En relació al rol de les universitats, de la **Universitat Autònoma** i la **Universitat de Barcelona**, cal assenyalar el paper clau en la provisió de metodologia al projecte, d'acompanyament i assessorament en tot el seu procés. Alhora, ambdues universitats col·laboren amb els centres educatius en la provisió de programes d'Aprenentatge Servei.

Mecanismes per garantir l'equitat

El programa Universitat del Temps lliure compleix l'objectiu de l'equitat de forma completa. Totes les activitats que s'ofereixen des del programa són gratuïtes.

Es tracta d'un conveni/col·laboració dels centres educatius amb les entitats de l'entorn, entitats com els centres cívics, les biblioteques, els equipaments esportius, els espais del barri, entre d'altres. Les entitats ofereixen una activitat gratuïta durant el curs a tots els infants i famílies de la comunitat i, a canvi, elles es poden donar a conèixer i tenen l'oportunitat de vincular nous membres.

Tenint en compte la gratuïtat de les activitats i, per tant, la superació en cert grau de la barrera econòmica, és important reflexionar sobre quin(s) element(s) dificulten la participació de les famílies (a hores d'ara són un 20-30% de famílies participants).

A nivell de finançament, l'única subvenció que rep el programa és per pagar el material que utilitzen les famílies quan participen al projecte, com és el cas del catàleg d'activitats i els passaports.

Factors clau d'èxit

L'èxit del projecte rau en una filosofia comuna d'educació participativa, equitativa i inclusiva, que es vertebrava a través de diferents estratègies/accions educatives, que es fan tangibles gràcies a 3 elements:

- **L'acompanyament de la Universitat** en el procés de creació i seguiment del projecte. La Universitat Autònoma de Barcelona, concretament a través de representants molt vinculats al projecte Comunitats d'Aprenentatge, actuen com a assessors i proveeixen de solidesa al projecte.
- **La concreció d'objectius educatius comuns** més enllà dels particulars de cada centre, de manera que +Educació esdevé un projecte compartit entre tota la comunitat, fet que crea identitat col·lectiva i contribueix a la participació de tot l'entorn en una mateixa línia educativa.
- **La cultura participativa, horitzontal i dialògica** del projecte que aposta per una estructura interna organitzada en comissions de treball mixtes. Permet que les famílies treba-

l·lin conjuntament amb mestres i entitats de l'entorn, creant espais de treball, interacció i cooperació.

- **La integració del projecte en el Projecte Educatiu de Centre.** Aquest punt guarda estreta relació amb el paper i visió de l'equip directiu del centre respecte el projecte, en tant que projecte integrat a l'escola, i no com una acció afegida "extra" a la metodologia del centre educatiu.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur del model

El Projecte +Educació, i més concretament en relació al model d'educació a temps complet, la Universitat del Temps Lliure, es crea amb l'objectiu **d'ampliar les oportunitats educatives d'infants i famílies** mitjançant l'oferta d'activitats de lleure en família d'entitats del territori. El punt innovador del programa respecte d'altres iniciatives és el focus d'intervenció en la família, considerada agent clau en la millora de l'èxit educatiu de l'infant. Així mateix, el projecte presenta beneficis tant per a les famílies com per als infants.

Les famílies. Algunes d'elles en situacions econòmiques desafavorides - dues de les tres escoles del projecte són d'alta complexitat- que, a través del catàleg d'activitats de lleure en família, exploren nous entorns i realitzen activitats amb una vessant educativa amb els seus fills. El benefici és doncs triple:

- **Empoderament.** El projecte reconeix l'agència de les famílies en el procés educatiu dels seus fills. No és l'escola que acompanya a l'infant a les activitats de les entitats del barri, sinó que són les pròpies famílies les que porten als seus fills a descobrir l'entorn i realitzen les activitats conjuntament.
- **Conèixer els recursos de l'entorn.** Part de les famílies de Bon Pastor no acostumen a moure's més enllà del seu entorn més proper, el propi barri. Aquestes activitats les fan trencar amb aquestes barreres i permeten la coneixença de nous recursos, espais i serveis que l'entorn els pot oferir tant a elles com als infants.
- **Crear més expectatives pels seus fills.** La convocatòria en el Plenari de final de curs, realitzat a la Universitat de Barcelona, en què els infants es graduen si han realitzat més de 10 activitats del catàleg, suposa que les famílies explorin juntament amb els infants la universitat i puguin ampliar la gamma d'itineraris pels seus fills.

Els infants. Dels beneficis identificats en el punt anterior, es desprenen els beneficis que reben els propis infants ja que són les famílies les que el vehiculen.

- **L'enfortiment del vincle** amb els seus pares, mares, tutors/es, familiars en participar conjuntament de les activitats. Alhora, també repercuteix en la imatge positiva que els infants adquireixen dels seus pares i mares, com a autònoms i acompanyants en el seu procés d'aprenentatge.
- **La connexió amb el territori** i la possibilitat de vincular-se a les activitats entitats de forma continua. Implica que els infants creïn identitat territorial i, a més, que amplii el seu cercle d'amistats a través de la coneixença d'infants d'altres centres.
- **L'ampliació d'expectatives** a través de l'estada i participació en l'acte de graduació a la Universitat de Barcelona. Aquest acte permet que els infants coneguin la Universitat i

que els estudis universitaris no els resultin un itinerari llunyà i estrany, sinó una possibilitat més en el seu futur.

Tot i els beneficis que aporta el projecte, es poden identificar una sèrie de punts crítics que resulta important assenyalar:

- **La poca participació de les famílies.** Tot i la gran tasca de difusió i promoció de les activitats per part de cada centre educatiu, només un 20-30% de les famílies participen a les activitats de la Universitat del Temps Lliure. Alhora, es qüestiona si s'està arribant a totes les famílies o si les famílies participants són les que presenten més necessitats.
- **La rotació dels equips directius.** El relleu directiu i la jubilació de mestres i altres professionals impulsors del projecte posen en qüestió la seva sostenibilitat. Els nous equips directius hereten el projecte però és necessari que se'l facin seu, l'integrin dins el seu propi projecte de centre i no el vegin com a un projecte extern. Es tracta, en paraules de la directora de l'Escola la Maquinista: *"es tracta de veure el projecte com una acció que multiplica la feina de la teva escola i no com una feina afegida; és creure en que es podran assumir els objectius més fàcilment perquè sumen més persones, pels objectius comuns que s'estableixen."* Un dels fets que fan palesa la forta dependència del paper de l'equip directiu respecte la implicació en el projecte és la desvinculació que s'ha anat donant per part de les escoles bressol en canviar les direccions.

Com a reptes de futur del projecte, i en relació als punts febles esmentats, s'identifiquen:

- **Augmentar la participació de les famílies**, tant a nivell de nombre com d'ampliació del perfil socioeconòmic. De fet, aquest curs s'han posat en marxa accions per a fer front a aquest repte, d'entre les quals destaca el contacte amb una entitat externa que ofereix una integradora social per facilitar la difusió entre les famílies i acompanyar-les en l'inici del projecte. Paral·lelament la mateixa entitat realitzarà un estudi per tal de diagnosticar la salut del projecte i els espais que necessiten més reforç.
- **Enfortir la noció d'un projecte compartit**, de manera que la implicació en el projecte ja no depengui en tanta mesura de l'equip directiu del moment, sinó que formi part de la metodologia de tots els centres participants.
- **El suport de l'Administració.** Es tracta d'un projecte que ha nascut de la voluntat de mestres i equip directiu dels centres i, atès al creixement que està experimentant amb l'adhesió de nous centres, es fa més que necessari el suport de l'Ajuntament a nivell d'assessorament i acompanyament per tal de garantir l'èxit del projecte.

ASPECTES RELLEVANTS PER AL MODEL D'ESCOLA A TEMPS COMPLET

El projecte +Educació és una experiència innovadora en relació al model d'Educació a Temps Complet, d'acord amb els elements identificats per l'Elena Sintes:

1. **Horari d'obertura del centre ampli** que inclou activitats pedagògiques complementàries, com és el cas d'una ludoteca diària gestionada per una entitat de l'entorn, així com una àmplia oferta d'activitats extraescolars.

2. Hi ha una **oferta coordinada d'activitat lectiva i no lectiva** coordinada per l'equip directiu, mestres i famílies i les representants de les entitats, organitzats en comissions de treball.
3. **Lideratge compartit:** el grup coordinador, la comissió impulsora, del projecte està formada per la direcció, mestres, famílies i entitats.
4. **El Projecte Educatiu de Centre** recull la connexió entre activitats lectives i no lectives. De fet, en ocasions les mateixes comissions de treball mixtes són les dinamitzadores de les activitats en horari no lectiu que s'organitzen.
5. **L'entorn es posa al servei de l'educació** i participa amb la realització d'activitats fora de l'escola. Les entitats es posen al servei del projecte +Educació, concretament amb la Universitat del Temps Lliure, en què ofereixen activitats gratuïtes a tots els infants i famílies.

A més d'aquests elements, cal assenyalar alguna mancança en els punts identificats del model ETC, com:

6. **Taula de coordinació territorial.** En els plenaries, espais de seguiment i valoració del projecte, hi ha representants dels centres educatius, les famílies, les entitats i, també es convida a l'Administració, tot i que des de la posta en marxa del projecte en 2008, la seva vinculació s'ha anat afeblint. Una de les principals demandes que es fan és, de fet, el suport i implicació de l'Ajuntament en el projecte.
7. No s'ha dut a terme una reorganització dels horaris amb la creació del projecte, de manera que l'equip directiu i mestres han d'oferir hores extres per tirar endavant el projecte.

El projecte +Educació transforma els centres educatius en el que l'Elena Sintes anomena **l'Escola com a node**. L'escola com a node d'una xarxa més ampla d'altres centres educatius i agents educatius (en el cas que ens ocupa: d'escoles bressol, centres d'educació secundària, equipaments i entitats de l'entorn), de manera que les activitats s'entrellacen en un projecte comú. **L'Escola node es nodreix de l'oferta de l'entorn.**

MÉS INFORMACIÓ:

Persona responsable del Projecte:

Anna Comas. Directora de l'Escola la Maquinista
Carrer Ferran Junoy, 14, Barcelona
escola@escolalamaquinista.cat

Espai web de l'Escola:

<http://www.escolalamaquinista.cat/>

Espai web del projecte +Educació:

<http://www.escolalamaquinista.cat/mes-educacio-2016/>